

HOPODÁŘSKÉ NOVINY, 28.2.2019, 1/3

Unikát v českém právu otevírá velké možnosti, ale i rizika

Svěřenské fondy převzaté z angloamerického právního světa představují naprostou novinku v českém právu. Umožní nové formy správy osobního, rodinného, ale i firemního majetku a investic. Přinášejí ale také značnou hrozbu zneužití pro podvody a korupční jednání.

★ Fokus

Jan Januš, Jan Klesla
autor@economa.cz

Moderní způsob, jak vyřešit komplikované dědictví či rodinné vztahy, ale také potenciální nástroj k daňovým únikům a vyhýbání se placení dluhů. Takzvané svěřenské fondy jsou naprostou novinkou, kterou od 1. ledna přinesl novobritský zákoník. Původem angloamerický vynález jsme převzali z kanadského Québecu a rychle se stal jednou z nejčastěji diskutovaných legislativních změn. Kromě řady možností totiž přináší i vysoké riziko zneužití.

Podstatou svěřenského fondu je převedení části nebo celého majetku, o který se stará jmenova-

ný správce. Majetek ve fondu tak právně nikomu nepatří a žité svým vlastním životem podle podmínek a pokynů, jež na začátku určí zakladatel. Typickým příkladem je založení závěti, kdy fond vzniká úmrtím zakladatele a namísto zůstatkového dědictvého řízení nastupuje přímo jmenovaný správce. Ten se může například plynule začít starat o běžící podnikání a vyplácí pozůstalým členům rodiny pravidelnou rentu.

Svěřenský fond ale může vzniknout i jako nástroj čistě pro investování, kdy se blíží tradičním investičním fondům, nebo třeba pro zastřešení rodinné firmy tak, aby nebyla závislá na jednom majiteli.

Právníci se shodují, že možnosti jsou rozsáhlé a díky velmi stručné úpravě v pouhých dvaceti sedmi paragrafech občanského zákoníku bude záležet jen na právnících,

jakou strukturu fondu vymyslí. „Je to jen pár paragrafů, ale problematika je to obrovská, takže to závisí na vaší kreativitě. Méně je v tomto případě více“, chválí novinku například Daniel Čekal, řídící partner advokátní kanceláře PwC Legal, který se sám začal svěřenským fondům naplno věnovat.

„Je zde naprostá volnost a obecnost úpravy otevírají dokorán i možnosti pro zneužívání.“ Svěřenské fondy představují obrovské riziko pro věřitele. Také jimi mohou být torpédovány všechny snahy o zvýšení transparentnosti vlastnictví majetku. Umožňují naprostou nekontrolovatelné vydělit majetek, ke kterému se už nikdo nedostane“, varuje nový ředitel legislativního odboru ministerstva financí Robert Polikán.

Už nyní se objevily firmy, které nabízejí založení svěřenského fon-

du na klíč a jedinou z výhod, na které lákají, je „ochrana před překvapivou exekucí“. Poté, co nový občanský zákoník narušil zabelehnou praxi, kdy se bylo možné vyhnout placení dluhů převedením majetku na manželku nebo jiné členy rodiny, by se tak svěřenské fondy mohly stát novým a mnohem nebezpečnějším nástrojem podvodníků. Podle informací HN již advokáti zaznamenávají řadu dotazů klientů, kteří se otevřeně ptají, zda lze jejich pomoci obějit například hrozící insolvenční.

Na hrozbu zneužití při korupci a faktické popření boje proti anonymním akcím upozorňoval již dříve například Nadační fond proti korupci. Namísto neznámých majitelů firem nastoupí podle kritiků právě svěřenské fondy skrývající lidi, kteří z nich budou těžit.

Pokračování na straně 11

Svěřenské fondy představují obrovské riziko pro věřitele. Mohou torpédovat i snahy o zvýšení transparentnosti vlastnictví.

Robert Polikán
ředitel legislativního odboru ministerstva financí

HOSPODÁŘSKÉ NOVINY, 28.2.2014, 2/3

K čemu slouží svěřenské fondy

Svěřenský fond, tedy vyčleněný majetek, který právně nikomu nepatří, je možné využívat několika různými způsoby. Dobře může posloužit i podnikatelským záměrům.

SVĚŘENSKÝ FOND

- Je oddělená a nezávislá vlastníctví vyčleněného majetku.
- Jde o nový právní nástroj pro správu majetku, použitelný například i k investování, který zavedl nový občanský zákoník.
- Vychází ze západních vzorů a takzvaných trustů. Ty jsou hodně využívány v západní Evropě, USA či v Kanadě.
- Může být veřejně prospěšný, anebo soutěžní.
- Musí mít vlastní označení, které vyjadřuje jeho účel a obsahuje slova „svěřenský fond“, a také vlastní statut, který například podrobněji určuje, k čemu svěřenský fond slouží.

SOUKROMÝ

- Slouží k prospěchu určité osoby nebo na její památku.
- Je možné jej podle zákona zřídit za účelem investování. Zisk se rozděluje mezi zakladatele, zaměstnance, společníky nebo jiné osoby.

VEŘEJNĚ PROSPĚŠNÝ

- Jeho hlavním účelem nemůže být dosahování zisku ani provozování firmy.

DĚDICKÝ

- Slouží například k nastavení podínek pro dědice, kteří pak z fondu čerpají peníze.

INVESTIČNÍ

- Majetek uložený ve svěřenském fondu je možné dále investovat či s ním podnikat a pojistit se tak proti ztrátě či znehodnocení svého ostatního majetku.

PENZIJNÍ

- Bývá používán jako doplněk korporátních či kolektivních penzijních systémů.

MOTIVAČNÍ

- Používá se k motivaci managementu či zaměstnanců. Ze svěřenského fondu se jim pak vyplácejí odměny.

RODINNÝ

- Slouží například ke správě majetku rodinné firmy, k jejímu dalšímu rozvoji, nebo k zajištění ekonomických potřeb rodiny.

DOBROČINNÝ

- Z majetku fondu mohou být podporovány například charitativní nadace a podobně.

Dokončení ze strany I

Podle Roberta Pelikána se navíc většina toho, co svěrenské fondy přináší, dá nahradit právními nástroji, které už máme a známe a nejsou do českého právního řádu importovány ze zcela jiného právního prostředí. Po svěrenských fondech podle něj není ani reálná poptávka. „Říkají to jen některé advokátní kanceláře a daňoví poradci, kteří v tom cítí obchodní příležitost,“ dodává Pelikán. Řešením podle něj ale už není zrušení těchto fondů, nýbrž úprava zákona tak, aby se alespoň evidovaly a dávaly více záruk věřitelům.

Jedno z prvních zajímavých využití svěrenských fondů je možnost zahraničních osob vyhnout se dědické dani. Majetek převedený za života a následně vyplacený dědicům z českého svěrenského fondu s nulovou dědickou daní tak fakticky umožní obcházet daňový systém jiné země EU.

Pro to, jak se bude svěrenským fondům v Česku dařit, bude zcela zásadní právě daňová úprava. „Pokud je budeme danit stejně jako firmy, tak se zabije celá ta krásná myšlenka. Jestli se ale podaří nastavit systém daní tak, aby se to vyplátilo, tak můžeme v Česku vytvořit úplně nové průmyslové odvětví,“ douhá Daniel Čekal z PwC Legal.

V současnosti je nastavení daní podobné jako u právníků osob. „Česká daňová úprava se místo toho snaží u investic do svěrenského fondu zachovat princip daňové neutrality s jinými podobnými investicemi,“ uvedl v magazínu Právní rádce Robert Jurka, partner daňového oddělení auditorské a daňově poradenské společnosti Moore Stephens. Příjmy fondu samotného se tak daní 19procentní daní stejně jako u firem, pokud nejsou příjmy ze zákona od daně osvobozeny. Pokud by šlo o svěrenský fond založený jako investiční, bude obdobně jako u pravých investičních fondů daní pětiprocentní.

Převod majetku do fondu a naopak jeho vyplacení podle pokynů zakladatele se však nedaní. Dani tak nepodléhá ani bezplatný převod například nemovitostí. Stejně jako právnícká osoba se bude fond chovat pro účely DPH, je také povinen vést účetnictví a podléhá auditu.

Majetek bez majitele

Svěrenský fond se ale od firmy liší tím, že není právníckou osobou. Prakticky se tak jedná jen o uskupení spravovaného majetku, ale

Svěrenský fond se vytváří vyčleněním majetku z vlastnictví zakladatele tak, že ho svěří správci k určitému účelu smlouvou, nebo pořízením pro případ smrti.

§ 1448 nového občanského zákoníku

Svěrenský fond zřízený k soukromému účelu slouží k prospěchu určité osoby nebo na její památku.

§ 1449 nového občanského zákoníku

Svěrenským správcem může být každý svéprávný člověk.

§ 1453 nového občanského zákoníku

bez majitele. Myšlenka, že nějaká věc nikomu nepatří, je v českém právu od 1. ledna naprostou novinkou – dříve i vyhozené věci připadaly státu. To tak bude podle právníků společně s hrozbou zneužití jednou z hlavních překážek toho, aby se svěrenské fondy u nás začaly správně používat.

Pro fond samotný je klíčové jeho nastavení už při jeho založení v takzvaném statutu. Právě tam si může zakladatel stanovit různé podmínky, co má fond dělat a kdy a komu vyplácet peníze. Některé z těchto podmínek mohou znít až románově: například aby příjemce – slovy zákona „obmyslený“ – vedl řádný život nebo se oženil. Nejen v tom je pak klíčová osoba správce, který nejenže hospodáří s majetkem fondu, ale posuzuje právě plnění podmínek, případně i vybírá, komu se budou peníze vyplácet.

„Výběr osoby správce je důležitý, stejně jako předání určité volnosti, aby mohl posoudit jednotlivá kritéria,“ říká Čekal. V zahraničí se pak běžně stává, že správce posuzuje, co je odpovědný život, dobré vzdělání nebo třeba droga, jejíž užívání by příjemce připravilo o výplatu majetku.

Vztah zakladatele se správcem vzniká fakticky smlouvou. Nejsou ale kladené žádné zákonné podmínky na jeho kvalifikaci a může jím být i samotný zakladatel. Musí ovšem vždy postupovat s řádnou péčí, za níž také sám odpovídá. Dohled nad správcem má opět zakladatel fondu nebo jiná jím pověřená osoba. Mohou tak vznikat různé struktury dohledu podobné jako ve firmách.

Svěrenský fond obvykle zaniká splněním podmínek stanovených zakladatelem, uplynutím předepsaného času nebo tím, že se všichni stanovení příjemci vzdají svého práva na výplatu majetku. Pokud majetek zaniklého fondu nikomu nepřípadá, propadne státu.

Fond může také zrušit soud, stejně jako může v případě potřeby změnit i podmínky stanovené ve statutu fondu, například pokud si takovou možnost zapomněl udělit sám zakladatel nebo je již po smrti a je to potřeba pro další fungování fondu.

Výplata penzí či odměn

Ze zahraniční zkušenosti se ukazuje, že škála využití svěrenských fondů je velmi široká. Sahá od byznysových až po vysloveně nepodnikatelské aktivity související například s charitativní činností. Podle nového občanského zákoníku

může být totiž účel svěrenského fondu buď veřejně prospěšný, nebo soukromý. Hlavním účelem veřejně prospěšného svěrenského fondu nemůže být dosahování zisku či provozování firmy, což se přirozeně netýká soukromých svěrenských fondů.

V zákoníku se rovněž dočteme, že svěrenský fond zřízený k soukromému účelu slouží k prospěchu určité osoby nebo na její památku. Podle příslušného paragrafu je možné založit svěrenský fond i za účelem investování pro dosažení zisku k rozdělení mezi zakladatele, zaměstnance, společníky či jiné osoby.

V zahraničí, v zemích s trusty, jako jsou především Velká Británie a Spojené státy, jsou dnes v této formě běžné třeba penzijní zaměstnanecké fondy velkých korporací, které jsou na rozdíl od našeho sociálního systému povinny zajišťovat svým zaměstnancům penze. Výhodou je, že při úpadku firmy se naspořené peníze takový bankrot nedotkne, protože jsou uloženy právě v odděleném fondu, který nevlastní ani firma, ani zaměstnanci.

Podobné fondy mohou firmy zakládat i pro motivační systémy managementu. Ukládají se do nich třeba akcie, na něž mají manažeři nárok při splnění stanovených výsledků. Získají je pak z nezávislého fondu, nikoli ze společnosti.

„Další možnosti například je, že obmyslený bude věřitelem zakladatele. Plnění z fondu pak může sloužit jako zajištění závazků zakladatele nebo jiného dlužníka obmysleného. Věřitel může být i správcem fondu,“ přidává další možnost Jan Roub, legal director kanceláře Accace Legal.

Hodně si od svěrenských fondů slibovali i bankovní právníci v souvislosti se složitými úvěry, na nichž se podílí více finančních institucí, kterým by se hodilo oddělit zajištění od jedné z účastnicích se bank. Česká právní úprava to ale přímo nepodporuje a zatím to nevypadá, že by se v této oblasti prosadila.

Využití svěrenských fondů nemusí ale vždy souviset jen s podnikáním. Podle Čekala jsou ze zahraničí známy i kuriózní případy. „Nechci, aby to vyznělo nějak perverzně, ale fond lze využít i v různých rodinných situacích, kdy se třeba staráte o více rodin, respektive o více dětí na různých segmentech,“ říká s úsměvem. Podobně neobvyklé jsou třeba fondy starající se o děti z velkých rodin, kdy pro ně správci zajišťují dokonce i různou zábavu, například výlet na olympiádu v Soči.